



GAMLAR PERLUR

ÁBYRGÐ ÍSLENSKRA HJÚKRUNARKVENNA OG LÆKNA GAGNVART HJÚKRUNARNÁMINU

Sigríður Eiríksdóttir



Þegar Landspítalinn tók til starfa 1930 varð mikil breyting á tilhögun hjúkrunarnáms á Íslandi. Hér er endurbirt grein sem fjallar um stöðu mála á þeim tíma. Í haust verður kennt eftir nýrri námskrá í hjúkrunarfræðideild HÍ og því ástæða til að rifja upp eldri umræður um námið. Sigríður Eiríksdóttir, höfundur greinarinnar, var mikil kjarnakona og starfaði ötullega fyrir hjúkrunarfélagið. Hún var móðir Vigdísar Finnbogadóttir og er þessi birting tileinkuð Vigdísí á 85 ára afmælisári hennar. Vigdís var enn ungbarn þegar Sigríður ritaði eftirfarandi grein og birti í Tímariti Félags íslenskra hjúkrunarkvenna í nóvember 1930.



Sigríður Eiríksdóttir

UNDANFARIN ÁR hefir tilhögun íslensks hjúkrunarnáms verið nokkuð frábrugðin hjúkrunarnámi annara þjóða, er hafa þriggja ára nám á stefnuskrá sinni. Orsökina til þessa er sú, að íslensk sjúkrahús hafa hingað til ekki getað veitt fullkomið hjúkrunarnám í samræmi við kröfur þær, sem nú eru gerðar um hinn menntaða heim. Hafa íslenskir hjúkrunarnemar því eftir tveggja ára hjúkrunarnám á Íslandi orðið að ferðast til nágrannalandanna og taka lokanám sitt þar.

Þessi ráðstöfun mun nú vera flestum íslenskum hjúkrunarkonum kunn og er því ekki ástæða til að orðlengja um hana hér, en tilgangur minn með grein þessari er sá, að leiða athygli félagssystra minna að því, að hjúkrunarnámið á íslenskum sjúkrahúsum til þessa ekki hefir verið eins ákjósanlegt og skyldi. Tel ég mjög áriðandi að ræða mál þetta í hjúkrunarblaðinu einmitt nú, þar sem allmikil breyting verður á hjúkrunarnáminu þegar Landspítalinn tekur til starfa. Í því sambandi er það mér ánægja að geta gefið félagskonum þær upplýsingar, að nú lítur út fyrir að langþráð von okkar sé að rætast, sem sé að íslenskt hjúkrunarnám fari fram eingöngu hér á landi. Stjórn F.Í.H. og starfrækslunefnd Landspítalans hefir haft fund saman og nefndin hefir á þeim fundi samþykkt í öllum aðalatriðum tillögur stjórnarinnar um nám íslenskra hjúkrunarkvenna. Um leið hefir starfrækslunefndin farið þess á leit við stjórn F.Í.H. að hún, eins og að undanfögnu, ráði hjúkrunarnemana og hafi umsjón með flutningi þeirra og námi. Væri nú svo, að íslenskt hjúkrunarnám ætti eingöngu að fara fram á Landspítalanum og félagið hefði í hyggju að kippa algerlega að sér

hendinni með útvegum hjúkrunarnema á þeim spítölum, sem hingað til hafa verið í samvinnu við það, þá mætti grein þessi vera órituð, því ekki er unt að ráða bót á því sem liðið er. En álit mitt er það, að þrátt fyrir mikla misnotkun á hjúkrunarnemunum, sé það ekki rétt að neita hinum stærri sjúkrahúsum landsins um þá hjálp, sem bæði er þeim ódýrari og mun hentugri að mörgu leyti en annaðhvort vinnustúlkna-hjálp eða eingöngu lærðra hjúkrunarkvenna. Einnig ætti flutningur hjúkrunarnemanna að vera þeim sjálfum til mikils gagns, bæði hvað þroska snertir og möguleika til þess að öðlast náin kynni af ýmsum sérsjúkdómum þessara sjúkrahúsa (berkla, geðveiki etc.).

Á Landsspítalanum er gert ráð fyrir að væri 6 vikna forskóli og eiga því allir hjúkrunarnemar, sem teknir verða til náms, að byrja

þar og dvelja fyrsta árið á deildum Landsspítalans.

Annað árið er gert ráð fyrir að nemarnir verði fluttir á milli annara sjúkrahúsa og þriðja árið eiga þeir að fara aftur til Landsspítalans og ljúka námi sínu þar, með munnlegu og verklegu prófi. Þetta er vissu-

lega hagnaður fyrir sjúkrahúsin, því með því móti losna þau alltaf við að fá nýja nema, en til þess að koma jöfnuði á námið, er stjórn F.Í.H. neydd til að fækka nokkuð nemum á sjúkrahúsunum.

Nú vil ég leyfa mér að gera ofurlitla grein fyrir því, sem mér finnst hafa farið afлага í sambandi við hjúkrunarnámið undanfarin ár, og vona ég að allir málsaðilar taki það með skilningi, og tel ég engan vafa á því, að með því að ræða það í blaðinu, takist okkur að ráða nokkra bót á því, sem miður hefir farið. Ég vil taka það fram, að ég hefi þrífaldlega á fundum félagsins talað um þetta mál, svo þessi „kritik“ mín hefir ekki farið fram á bak við tjöldin, enda vonaði ég í lengstu lög, að ég myndi losna við að skrifa um það. Ég hefi undanfarin ár haft með höndum umsóknir hjúkrunarnema, flutning þeirra á milli spítala og loks komið þeim fyrir til lokanáms á erlendum sjúkrahúsum. Mér er því kunnugt um undirstöðumenntun hjúkr-unarnemanna þegar þeir sækja til námsins og einnig eru mér gefnar skýrslur frá forstöðukonum erlendu sjúkrahúsanna, sem taka á móti

„Nú vil ég spyrja: Er þetta ástand verjandi eða samboðið núverandi menningarviðleitni íslensku þjóðarinnar?“

þeim til lokanámsins. Því viðvilkjandi verð ég að geta þess, að skýrslur þeirra um kunnáttu nemanna í hjúkrunarstarfinu, eftir tveggja ára nám hér, eru allajafna mjög lélegar. Segja þær mér að nemarnir, að nokkrum undanskildum, kunni bókstaflega ekkert í hjúkrun þegar þær koma frá Íslandi. Auk þess stendur málið (danska, norska) þeim flestum svo fyrir þrifum, að fyrstu mánuðina er ekki þorað að trúa þeim fyrir einfaldasta starfi upp á eigin spýtur, af ötta fyrir því, að þær hafi ekki skilið það, sem sagt hefir verið við þær. Hið síðarnefnda atriði hefir valdið okkur stjórnarkonum mikillar umhugsunar. Umsóknir til hjúkrunarnáms hafa ekki verið fleiri en svo á liðnum árum, að við höfum orðið að taka stúlkurnar, þótt þær hafi ekki kunnað dönsku og þótt undirstöðumenntun þeirra sé mjög ábótavant. Góð skólamenntun hjúkrunarnemanna er afar þýðingarmikil, því án hennar brestur nemann oft skilyrði til þess að geta tileinkað sér hina vísindalegu hlið hjúkrunarnámsins, sem nú gerist kröfuharðari með hverju ári sem líður. Þó er það persónuleg skoðun mín, að stúlkur geta orðið prýðilegar hjúkrunarkonur, þótt skólanám þeirra hafi verið lítið, ef þær aðeins hafa vilja til námsins og aðra þá eiginleika til að bera, sem ekki eru síður þýðingarmiklir í sjúkrahúsum. Á ég þar við gott viðmót, fórnfýsi, handlaggi, starfsþrek o.fl., en sökum þess að undirstöðumenntuninni er oft ábótavant, þá verður að leggja enn meiri áherslu á að verklega kennslan sé nákvæm, að íslensku hjúkr-unarkonurnar og lækarnir, sem námið veita, leggi þeim allt lið, sem unt er, til þess að munnlega námið verði þeim auðskildara.

Á sjúkrahúsum hérlandis eru eðlilega framkvæmdar aðgerðir við sjúðómum á svipaðan hátt og í öðrum löndum. Vil ég hér nefna allskonar innsprautingar, þvagtöku, penslanir, magaskolanir og ýmsar aðrar skolanir, sáraaðgerðir etc. Er því nokkuð einkennilegt, að hjúkrunarnemar hafa verið fluttar úr einu sjúkrahúsinu í annað, án þess svo mikið sem hafa séð þessar aðgerðir, hvað þá heldur að þær hafi fengið æfingu í að framkvæma þær. Fjöldi hjúkrunarnema hefir sagt mér þetta og ber vitnisburður erlendu sjúkrahúsanna saman við þessar frásagnir. Ég hefi oftsinnis innt nemana að, hvað valdi þessu, og svarið hefir ævinlega verið það sama: „Við höfum **engan** tíma til þess að læra þetta því við erum alltaf ofhlaðnar ýmsum snattstörfum deildanna, hreingerningum, svára hringingum etc.“ Ég hefi einnig talað við yfir- og deildarhjúkrunarkonur um málið og svarið hefir



verið á sömu leið: „Vinnukraftur sjúkrahúsanna er svo lítill, borið saman við nútímakröfur sjúklinganna og aðgerðir, að við höfum **engan** tíma til þess að kenna hjúkrunarnemum.“ Auðvitað er afarmikið komið undir eftirtekt og vilja hjúkrunarnemanna. Það skapar lítið sjálfstæði hjá hjúkrunarnemanum, ef alltaf fylgist hjúkrunarkona með til þess að segja fyrir um verkin. Hitt er það, að hjúkrunarnemi **má ekki** á eigin spýtur framkvæma verklega hjúkrunaraðgerð án þess að lærð hjúkrunarkona hafi sýnt aðgerðina fyrst, og síðan sé áhorfandi nemans, þegar hann framkvæmir hana.

Þá er munnlega námið. Fyrir nokkrum árum sendi stjórn F.Í.H. öllum þeim sjúkrahúsum, sem hjúkrunarnám hafa á Íslandi, reglugerð um nemana. Standa þar meðal annars ákvæði um vinnutíma þeirra og er hann ætlaður 10 stundir daglega. Töldum við ekki unt að hafa starfstíma nema, sem á að hafa bóklegt nám, lengri. Mér er kunnugt um það, að víðast vinna stúlkurnar frá 6.30 eða 7 að morgni, og víðast hafa þær ekki lokið dagsstarfi sínu fyr en kl. 9 á kvöldin og þar yfir. Fri munu þær hafa 2 stundir daglega, en oftast mun skólatími þeirra, þar sem kennsla fer fram, vera í ýmsum frístundum. Vinna nemarnir þá að jafnaði 12 stundir á dag, og er það víst víða lágmark. Eiga þær síðan á kvöldin að lesa hjúkrunarfræði sína, að lokinni 12 tíma vinnu, sem er þannig varið, að þær setjast tæplega niður í vinnutíma sínum. Þar að auki eiga þær að æfa sig í dönsku, sem ekki kunna hana. Nú vil ég spyrja: Er þetta ástand verjandi eða samboðið núverandi menningarviðleitni íslensku þjóðarinnar? Gerum ráð fyrir því, að ofangreindar námsmeyjar séu mjög áhugasamar og setjist við bóknám og dönskuæfingar að aflokinni 12 stunda vinnu á dag, eða jafnvel fleiri stunda vinnu, þegar þær gegna næturvakt. Geta læknar og hjúkrunarkonur, sem fyrst og fremst eiga að teljast heilsuvarðveitslupostular þjóðarinnar, látið þetta viðgangast ár eftir ár, og það undir þeirra stjórn? Á þeim fáu árum, sem stjórn F.Í.H. hefir haft hjúkrunarnámið með höndum, hafa eigi allfáir hjúkrunarnemar veikst af berklum undir náminu og nokkrir nemanna hafa dáið úr þessum sjúkdómi. Það vill svo til, að ég hefi læknisvottorð þessara stúlkna, þegar þær hafa byrjað námið, og hafa þær allar haft ágæt læknisvottorð, svo full ástæða er til að halda að þær hafi sýkst við hjúkrunarnám sitt. Auðvitað er allsstaðar hægt að sýkjast af berklum, en tala þeirra hjúkrunarkvenna, er sýkst hafa og dáið, er ískyggilega há í ekki fjölmennari hóp hraustra kvenna.

Svo ég víki aftur að reglugerð F.Í.H. um hjúkrunarnemana, þá er þess farið á leit, að sjúkrahúsin láti á hverju vori F.Í.H. í té skýrslu yfir bóklegt nám það, sem farið hefir fram um veturinn. Ég efast ekki um að kennsla fari fram, **en ég hef enn ekki fengið eina einustu skýrslu frá þeim sjúkrahúsum sem við höfum útvegað hjúkrunarnema til.**

Eins og ég gat um að framan, er í ráði að flytja námið yfir á Landsspítalann. Erlendu sjúkrahúsin falla því úr sögunni að öðru leyti en því, að sennilega verða margar hjúkrunarkonur í framtíðinni, sem þrátt fyrir fullnaðarnám sitt hér, hafa löngun til þess að sjá sig um og vinna um lengri eða skemmri tíma á erlendum sjúkrahúsum. Ábyrgð hjúkrunarnámsins fellur því á Landsspítalann og þá spítala, sem samvinnu hafa við hann. Því er það, að ég hafi skrifað þessi orð, og vil nú af fullri alvöru biðja hjúkrunarkonur og lækna að athuga þau og reyna að bæta úr því sem aflaga fer. Fyrst og fremst verður að bæta starfskrafti við sjúkrahúsin. Ég tel sjálfsagt að hjúkrunarnemar vinni fulla vinnu samhliða náminu, en það má ekki lengur ofþjaka þeim eins og raun er á. Hjúkrunarkonurnar verða að geta komið læknum sjúkrahúsanna í skilning um það, að starfskraftur sé ónógur, og þeir verða síðan að koma málinu áleiðis til bæjarfélaga og ríkisstjórnar. Engum ætti að standa það nær en sjálfum hjúkrunarkonunum, að beita sér fyrir því, að ekki skapist illa lærð hjúkrunarstétt í landinu.